

Posudek konzultanta
na rigorózní práci Mgr. Ondřeje Načeradského
na téma
„Trestný čin znásilnění“

Předložená rigorózní práce se zabývá trestněprávním pojetím trestného činu znásilnění a otázkami s touto problematikou souvisejícími. Téma rigorózní práce je velmi aktuální, neboť v připravované rekonstrukci trestního práva hmotného, která je právě ve stadiu prací na revidované verzi vládního návrhu nového trestního zákoníku, mají znaky trestného činu znásilnění doznat podstatných změn.

Autor si s ohledem na to vytýčil pro svou práci dva cíle: za prvé, komplexně posoudit problematiku trestného činu znásilnění, a za druhé, přinést návrhy de lege ferenda, které by mohly být pro rekonstrukci trestního práva hmotného použitelné. Již předem je možno konstatovat, že se mu stanovených cílů podařilo dosáhnout.

Systematika práce odpovídá stanoveným cílům, neboť umožňuje autorovi věnovat se všem významným otázkám souvisejícím se zkoumanou problematikou. Výklad je rozdělen do dvaceti dvou kapitol (včetně úvodu a závěru), které jsou dále vnitřně členěny.

Autor se v něm nejprve zabývá typologií znásilnění, v rámci níž popisuje typy znásilnění rozčleněné z kriminologického i kriminalistického hlediska. Poté zkoumá trestný čin znásilnění z hlediska jeho historického vývoje, a to počínaje jeho právní úpravou v trestním zákoně z roku 1852. Samostatnou pozornost věnuje úpravě trestného činu znásilnění v návrhu trestního zákona z roku 2004, která je podstatně odlišná od dosavadní podoby tohoto trestného činu. Zde vyslovené autorovy výhrady k navrhovanému znění skutkové podstaty, zejména pokud jde o její příliš široké pojetí, považuji za správné. Předmětem autorova podrobného hodnocení je rovněž stav a vývoj trestného činu znásilnění, posuzovaný na podkladě údajů justiční a policejní statistiky. Kromě časových řad týkajících se počtu pachatelů tu autor sleduje i statistikou podchycené údaje týkající se jejich osobnostních znaků (recidivu, vliv alkoholu, věk) a trendy v jejich sankcionování.

Podstatnou část práce tvoří rozbor jednotlivých znaků skutkové podstaty trestného činu znásilnění. Výklad svým pojetím překračuje tradiční rozbor skutkové podstaty, neboť autor si v něm všimá i některých otázek soudně psychologických, soudně lékařských či kriminologických (viz zejména výklad o oběti na str. 42 nebo výklad o pachateli na str. 54 a násl.). K jinak důkladné analýze mám jen dvě drobné připomínky. Ve výkladu o příčinném vztahu na str. 51-52 postrádám pojednání o vztahu zavinění k tomuto znaku. Dále mám pochybnost, zda lze prakticky vyloučit vědomou nedbalost pachatele ve vztahu k věku oběti, jak to činí autor na str. 59 při výkladu o subjektivní stránce trestného činu znásilnění. Na rozbor znaků trestného činu znásilnění logicky navazuje výklad o otázkách účastenství, přípravě a pokusu tohoto trestného činu a o problematice jednočinného souběhu. V této souvislosti se nabízí položit autorovi otázku, zda zpřísnění trestní sankce v ustanovení § 241 odst. 4 tr. zák., které zavedla novela trestního zákona z roku 2006, nemůže ovlivnit posuzování jednočinného souběhu trestného činu znásilnění s trestným činem vraždy.

Práce poskytuje vedle hmotněprávní problematiky též přehled o procesních aspektech trestného činu znásilnění. Autor se podrobněji zaměřil zejména na výslech poškozené osoby, ohledání místa činu a další důkazní prostředky, které mají význam pro dokazování zkoumaného trestného činu. V práci nejsou opomenuty ani otázky nutné obrany proti znásilnění, z nichž autor hlouběji rozebírá problém účinnosti nutné obrany a jejího vlivu na pravděpodobnost zranění bránící se osoby. Podnětný je i exkurz věnovaný zahraničním právním úpravám, z jejichž rozboru autor vyvozuje hlavní typy konstrukce skutkové podstaty znásilnění.

Bez zajímavosti nejsou ani výsledky dvou dotazníkových šetření, která autor uskutečnil jednak u vysokoškolských studentů a jednak u pracovníků Služby kriminální policie a vyšetřování. Jejich propracovanost, volba a způsob formulace otázek umožnily autorovi názorně zmapovat a vyhodnotit postoje k trestnému činu znásilnění (u vysokoškoláků) i praktické poznatky z vyšetřování těchto trestných činů (u policejních orgánů).

Závěrečná kapitola obsahuje návrhy a doporučení de lege lata a de lege ferenda, v nichž autor výstižně formuluje, resp. shrnuje myšlenky obsažené v jednotlivých kapitolách.

Práce je zpracována velmi pečlivě, na podkladě studia širokého okruhu domácí i zahraniční literatury. Vyznačuje se přehledností, promyšleným výběrem zkoumaných otázek a komplexností pohledu na zvolenou problematiku. Přináší zajímavé poznatky o zahraničních právních úpravách, o současné praxi orgánů činných v trestním řízení i o postojích veřejnosti.

Posuzovaná práce tak jednoznačně osvědčuje autorovu schopnost k samostatné tvůrčí práci a tvoří působivý předmět pro obhajobu.

JUDr. Marie Vanduchová, CSc.

V Praze dne 10. 7. 2007